

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1462

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 901

Kitap Adı: TBMM'de Buhârî

Book Title (English): Bukhari at the Grand National Assembly of Turkey

ISBN: 978-625-6123-54-0

DOI: | doi.org/10.70458/fcr.9786256123540

Yazar | Author: Hüseyin ÇİNAR | orcid.org/0000-0003-1313-9768

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 376

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRHT2 | İslam: Hadis Çalışmaları ve Yorumu | Islam: Hadith Studies & Interpretation

BISAC: RELO91000 | İslam | Islam

THEMA: QRAM9 | İslam: Hadis Çalışmaları ve Yorumu | Islam: Hadith Studies & Interpretation

LC: BP135.3 | Hadis Çalışmaları ve Yorumu | Hadith Studies and Commentary

Atf Bilgisi | Cite as: Çınar, Hüseyin. *TBMM'de Buhârî*. Ankara: Fecr Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

TBMM'de Buhârî

Dr. Hüseyin ÇİNAR

Ankara 2024

Yazar Hakkında | About the Author

Dr. Hüseyin ÇİNAR

Ardahan ili Posof ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa/İnegöl'de tamamladı. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Yüksek lisans ve doktora eğitimini Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalında tamamladı. Diyanet İşleri Başkanlığının taşra teşkilatında başladığı resmi görevini hâlen Milli Eğitim Bakanlığında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak sürdürmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ders kitapları komisyonlarında çalışan yazarın yayımlanmış kitapları arasında İmam Şafii ve Müsned Şerhi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 10, Kur'an-ı Kerim 7, Kur'an-ı Kerim 12 ve KKTC Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 yer almaktadır. Yazarın Babanzâde Ahmet Naim'in Kurtas Olayına Bakışı, Kâmil Miras'ın İnşikâku'l -Kamer Olayına Bakışı, Tıbbı Nebevi ve Çağdaş Yorumlar, Kadının Şahitliği Meselesi ve Peygamberimizin Hayatı Dersi Uygulama Esasları adlı bildiri çalışmaları vardır. İngilizce ve Arapça bilmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

İletişim: huseyincinar1626@gmail.com

Dr. Hüseyin ÇİNAR

He was born in the Posof district of Ardahan province. He completed his primary and secondary education in Bursa/İnegöl. He graduated from the Faculty of Theology at Uludağ University. He completed his master's and doctoral studies in the Department of Basic Islamic Sciences, specializing in Hadith, at the Social Sciences Institute of Eskişehir Osmangazi University. He started his official career in the regional organization of the Directorate of Religious Affairs and is currently continuing his work as a Religious Culture and Ethics teacher at the Ministry of National Education. Among his published books are Imam Shafi'i and the Commentary on the Musnad, Religious Culture and Ethics 10, Qur'an 7, Qur'an 12, and Religious Culture and Ethics 7 of the Turkish Republic of Northern Cyprus. The author has also presented papers such as Babanzade Ahmed Naim's Perspective on the Paper Issue, Kamil Miras's Perspective on the Incident of the Splitting of the Moon, Prophetic Medicine and Contemporary Interpretations, The Issue of Women's Testimony, and Principles of Teaching the Life of Our Prophet. He is proficient in English and Arabic. He is married and has two children.

Contact: huseyincinar1626@gmail.com

Kitap Hakkında

TBMM’de Buhârî

Bu çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra 1925 yılında Türkçe olarak kaleme alınmaya başlanan Buhari şerhi üzerinde duracağız. Osmanlı Devleti’nin sonunda kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nde hadîs çalışmalarının yeniden başlaması açısından önemli olan ve Zebidî’nin et-Tecrîdü’s-Sarîh adını verdiği bu eser Sahih-i Buhârî’nin muhtasarıdır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Buhârî’nin (ö. 256/870), Yemenli Muhaddis Zebidî’nin (ö. 893/1488), Tecrid’in ilk üç cildini Türkçeye çeviren ve şerheden Bâbanzâde Ahmed Nâim (1872-1934) ve Tecrid’in geriye kalan kısmını Türkçe’ye çevirip 12 cilt hâlinde şerheden Kâmil Miras’ın (1875-1957) hayatı ve eserleri incelendi. İkinci bölümde, hadis ıstılahları arasında yer alan kavramlar üzerinde duruldu. Üzerinde inceleme yapmış olduğumuz eserde özellikle değinilen, “İhtisar”, “Câmi”, “Tecrîd” kavramlarının tanımı yapıldı. Sahîh-i Buhârî’ye yapılan Tecrîd’ler, Tecrîd-i Sarîh üzerine yapılan şerhler araştırıldı. Zebidî’nin yapmış olduğu Tecrîd’in özellikleri belirtildi.

Üçüncü bölümde ise eserde izlenen şerh yöntemi ve Türkçe’ye yapılan tercümenin özelliklerine değinildi. Müelliflerin, hadis’i hadis’le açıklaması, hadis’in vürûd sebebini belirtmeleri, hadis’te geçen ğarib kelime izâhları yapmaları, gramer tahlillerine yer vermeleri, fikhî ve kelâmî konulara değinmeleri hususları ortaya konuldu. Eseri Türkçe’ye tercüme tekniklerine yer verildi.

Dördüncü bölümde, Ahmed Nâim ve Kâmil Miras’ın Tecrid-i Sarîh’i şerh ederken kullandıkları Tefsir, Kelâm, Fıkıh, İslâm Tarihi, Hadîs Usûlü ve Tarihi, Ricâl İlmi ve diğer alanlardaki eserlerin adlarını ve müelliflerinin isimlerini tesbit ettik. Eserleri mümkün olduğunca kısaca tanıtmaya çalıştık.

Anahtar kelimeler: Hadis; Buhari; Zebidi; Ahmed Naim; Kâmil Miras; Şerh; Tecrid

About the Book

Bukhari at the Grand National Assembly of Turkey

In this study, we will focus on the commentary on Bukhari, which began to be written in Turkish in 1925, after the establishment of the Republic of Turkey. This work, titled *at-Tajrid as-Sarih* by Zabidi, is significant in terms of the revival of hadith studies in the newly established Turkish Republic following the end of the Ottoman Empire. It is an abridged version of *Sahih al-Bukhari*.

This study is consisting of four chapter. In the first chapter, Buhârî (ö. 256/870)'s, Yemenite traditionist Zebidî (ö. 893/1488)'s, Bâbanzâde Ahmed Nâim (1872-1934)'s (who translated and explained Tecrid's first three volumes) and Kâmil Miras (1875-1957)'s (who translated the rest of Tecrid into Turkish and explained them in 12 volumes), lives and works were put forward. In the second chapter, concepts that are among hadith technical terms were focused on. Concepts that were specially adressed in the work we examine which are "İhtisar", "Câmi", "Tecrîd" were defined. Tecrid's that were made on Sahîh-i Buhârî and commentaries that were made on Tecrîd-i Sarîh were researched. Features of Tecrid which was made by Zebidî were specified. In the third chapter, the features of translation into Turkish and the commentation method that was followed were also mentioned. Author's explanations of Hadith by another Hadith; specifying the causes of Hadith; making explanations of odd words; including grammatical analyses; mentioning Islamic Law, and Kalam related issues were put forward. Techniques used for translating the work into Turkish were included. In the fourth chapter, we determined Tafsir, Kalam, Islamic Law, the History of Islam, the method and history of Hadith, biographies books and the names of other diciplines their authors that were used by Ahmed Nâim and Kâmil Miras when commenting Tecrîd-i Sarîh. I tried to introduce these sources as briefly as possible.

Keywords: Hadith; Bukhari; Zebidi; Ahmet Naim; Kamil Miras; Commentary; Tecrid

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	11
ÖN SÖZ	13
GİRİŞ	15
1. Araştırmanın Önemi ve Amacı	15
2. Kaynaklar ve Araştırmalar	16
2.1. Kitaplar	17
2.2. Tezler	18
2.3. Makale, Sempozyum ve Ansiklopedi Maddeleri	18

BİRİNCİ BÖLÜM

SAHÎH-İ BUHÂRÎ MUHTASARI TECRÎD-İ SARÎH TERCEMESİ VE ŞERHİNDEKİ MÜELLİFLER VE HAYATLARI	21
1.1. Muhammed b. İsmâil b. İbrâhim b. El-Muğîre b. Berdizbeh, el- Cûfî, el-Buhârî (ö. 256/870)	21
1.1.1. Nesebî, Doğumu, Çocukluğu ve İlmî Seyahatleri	21
1.1.2. İlmî ve Ahlakî Husûsiyetleri	23
1.1.3. Hocaları ve Talebeleri	28
1.1.4. Son Günleri ve Vefâtı	29
1.1.5. el-Câmiu's-Sahîh Adlı Eseri ve Diğer Eserleri	30
1.2. Zeynüddîn Ahmed b. Ahmed Abdillatîf eş-Şercî ez-Zebîdî'nin (ö. 893/1488) Hayatı ve Eserleri	41
1.2.1. Zebîd Şehrînin Tarihî ve Kültürel Durumu	41
1.2.2. ez-Zebîdî 'nin Doğumu, Yetiřmesi ve İlim Tahsili	43
1.2.3. Eserleri	44
1.3. Bâbanzâde Ahmed Naîm (1872/1934)	45
1.3.1. Hayatı	45
1.3.2. Fikirleri	50
1.3.3. Eserleri	60
1.3.3.1. Kitapları	60
1.3.3.2. Makâleleri	67
1.3.4. İlmî ve Siyasî Çalışmaları	70
1.3.5. Eserleri	74

İKİNCİ BÖLÜM

HADİS EDEBİYATINDA CÂMÎ, İHTİSAR, TECRİD VE ŞERH

KAVRAMLARI-----	93
2.1. Hadis Edebiyatında “Câmi” Kavramı -----	93
2.2. Hadis Edebiyatında İhtisar ve Muhtasar Kavramları-----	96
2.3. Hadis Edebiyatında “Tecrid” -----	104
2.4. Zebidî'nin Tecridi'nin Özellikleri, Baskıları-----	106
2.5. Tecrid-i Sarîh'e Yapılan Şerh ve İhtisar Çalışmaları-----	109
2.6. Sahîh-i Buhârî'ye Yapılan İhtisar Çalışmaları -----	111
2.7. Hadis Edebiyatında Şerh ve Tecrid-i Sarîh'in Şerh Edebiyatındaki Yeri -----	113

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAHÎH-İ BUHÂRÎ MUHTASARI TECRİD-İ SARÎH'İN ŞERH

YÖNTEMİ -----	122
3.1. Şerh Yöntemi-----	122
3.1.1. Hadîsi Hadîsle, Hadîsi Âyetle Delillendirmesi-----	122
3.1.2. Sened, Ricâl ve Metin Tenkidi Yapması -----	133
3.1.3. Hadîslerde Geçen Garîb Kelimeleri Açıklaması -----	153
3.1.4. Rivâyet ve Nüsha Farklarını Vermesi -----	161
3.1.5. Hadislerin Vürûd Sebeplerini Açıklaması-----	168
3.1.6. Kelâmî Konularda İzahlar Yapması -----	175
3.1.7. Hadiste Geçen Fıkhî Konularda Açıklama Yapması---	184

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TECRİD-İ SARÎH'İN MUKADDİME VE ŞERHİNDE KULLANILAN

KAYNAKLAR-----	217
4.1. Mukaddime'de Kullanılan Kaynaklar -----	217
4.1.1 Mukaddime'nin Özellikleri ve Ahmed Naîm'in Kaynak Kullanım Metodu. -----	217
4.1.2. Tefsir ve Tefsir İlimleriyle İlgili Eserler -----	222
4.1.3. Hadis ve Hadis Usûlü Kaynakları.-----	224
4.1.4. Fıkıh ve Fıkıh Usûlü Kaynakları -----	248
4.1.5. Akâid ve Kelâm Kaynakları -----	255
4.1.6. Arap Dili ve Belağatı Kaynakları -----	256
4.2. Şerhde Kullanılan Kaynaklar -----	268
4.2.1. Tefsir ve Tefsir İlimleri Kaynakları -----	268

4.2.2. Hadis ve Hadis İlimleri Kaynakları -----	277
4.2.3. Fıkıh ve Fıkıh Usulü Kaynakları -----	303
4.2.4. Akâid ve Kelâm Kaynakları -----	320
4.2.5. Arap Dili ve Belağatı Kaynakları -----	322
4.2.6. Tarih, Edebiyat, Biyoğrafi, Coğrafya, Ansiklopedik Kaynaklar -----	325
SONUÇ -----	353
KAYNAKÇA -----	359
DİZİN -----	373

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
a.g.t	: Adı geçen tez
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
b.	: Bin, ibn
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DEÜ	: Dokuz Eylül Üniversitesi
FÜİFD	: Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
H.	: Hicri
Hz.	: Hazreti
HÜİFD	: Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
İSAM	: İslâm Araştırmaları Merkezi
İA	: Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÜİFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
Nşr.	: Neşreden
Nr.	: Numara
OMÜİFD	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
ö.	: Ölümü
r.	: Rakam
r.a.	: Radiyallâhu anh
s.	: Sayfa
sy.	: Sayı
s. a.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
SR	: Sebîlurreşâd
SÜİF	: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
TALİD	: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi
Trc.	: Tercüme eden
Thk.	: Tahkik eden
Tsz.	: Tarihsiz
TL	: Türk Lirası

- TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
UÜİFD : Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı
yay. : Yayınları
YÜSBE : Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖN SÖZ

İslam dininin temel kaynaklarından ikincisi, hiç şüphesiz Allah Rasûlü'nün söz, fiil ve takrirleridir. Kur'ân-ı Kerim'i tebliğ ve tebyîn görevi bulunan Hz. Peygamber, İslâm'ın ilk dönemlerinden itibaren Müslümanlar nezdinde önemli bir konuma sahip olmuştur. Kur'ân ve sünnet adeta bir ruh ikizi gibi İslâm'ın ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Hadislerin tedvin ve tasnif döneminden sonra hadis edebiyatını hadis usûlü, ricâl edebiyatı ve şerh edebiyatı takip etmiştir. Hadis alanındaki çalışmaların en zoru, boyutları bakımından en geniş olanı şerh edebiyâtıdır. Kur'ân'ın anlaşılması için tefsir ne derece önemliyse hadisler için de şerh o kadar önemlidir. Konularına göre tasnif edilmiş ve İslâm dünyasında sahih hadisleri toplayan ilk eser olma niteliğini taşıyan Buhârî'nin *el-Câmiu's-Sahîh* adlı eseridir. *el-Câmiu's-Sahîh*'in tekrarları çıkartılarak derlenmiş eser olan *et-Tecrîdu's-Sarîh*'i merhum Ahmed Naîm ve Kâmil Miras tercüme ve şerh ederek Türkçeye kazandırmışlardır.

Bu çalışmamız, Türkçe olarak ilk defa yazılan hadis edebiyatı türlerinden şerh türünü tanımamıza vesile oldu. Ayrıca müelliflerimizin kullandıkları dört yüzü aşkın İslâmî ilimlerin değişik alanlarındaki eserleri tanıma imkânı bulduk.

Hüseyin ÇİNAR

Bursa 2024